

СТРУКТУРА И ФУНКЦИОНАЛНОСТ ПОРОДИЦА СТУДЕНАТА УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ

Сажетак: У овом истраживању, на узорку 607 студената нишког Универзитета, испитивана је структура породице, квалитет породичних односа (породична кохезија, флексибилност, задовољство породицом и породичне комуникације) и њихова узајамна повезаност. Примењен је Олсонов концепт породичних односа, који се базира на испитивању баланса породичне кохезије и флексибилности, при чему је задовољавајућа комуникација најчешће одраз функционалних породичних односа. Највећи постотак испитиваних студената потиче из комплетних породица (64,4%) затим из проширених (19,9%) и непотпуних (7,4%). То су породице са најчешће два и једним дететом. Испитаници су претежно прворођена деца (55,8%). Другорођени су заступљени у узорку са 38,4%. Породична флексибилност је значајно повезана са породичном кохезијом (корелација 0.673, $p > 0.000$), задовољством породицом (0.689, $p > 0.000$), комуникацијом у породици (0.677, $p > 0.000$), полом испитаника и комплетношћу породице. Када је реч о кохезији у породици, као димензији емоционалне повезаности чланова породице, она значајно корелира са флексибилношћу, задовољством у породици (0,731, $p > 0.000$) и комуникацијом (0.749, $p > 0.000$), али и са полом, комплетношћу породице и бројем деце. Резултати говоре да емоционална клима доприноси узајамном поверењу и задовољству породицом, успешној комуникацији и флексибилној расподели улога и задатака у породици, као и да структура породице јесте у ниској, али значајној корелацији са доживљајем породичне кохезије и флексибилности.

Кључне речи: породични односи, кохезивност, флексибилност, структура породице, студенти.

Промене које се дешавају у друштву рефлектују са на функционисање породице, како у односу на њене функције, тако и у односу на структуру породице. Кроз историју породичног живота показало се да је економска функција породице током времена полако губила од свог значаја, док је емотивна улога породице постајала доминантна. Уосталом, тек од почетка 20. века, љубав као мотив за склапање брака постаје доминантна, а психосоцијалне функције породице излазе у први план (ЧудинаОбрадовић, Обрадовић, 2006). Промене су се дешавале и у односу на структуру породице. У прошлости су

доминирале вишегенерацијске, проширене породице, док је данас израже- није присуство нуклеарних, двогенерацијских породица, при чему је прису- тна тенденција повећања броја непотпуних породица, услед развода, или смрти једног од родитеља. С обзиром да се друштво у коме живимо налази већ дужи низ година у процесу транзиције, сматрали смо значајним да истра- жимо из каквих породица, у односу на функционалност и структуру, потичу студенти студенти нишког Универзитета.

1. Функционалност и дисфункционалност породичних система

Породица је друштвена група и друштвени миље који у оптималним околностима пружа љубав, сигурност и заштиту својим члановима. Уколико су међусобни односи чланова породице складнији, утолико су различите функције породице боље задовољене. И поред тога што породица има веома значајну улогу у подржавању личног раста и развоја сваког члана, то не значи да се ове значајне функције могу остварити у свакој породици или у сваком тренутку породичног живота. Постоје различити животни циклуси породице, као и различите кризе, али и проблеми у функционисању породице који про- изилазе из недовољно усклађених партнерских односа.

Функционалност и дисфункционалност породице зависе и од односа који постоје између чланова породице, али и од односа између породице и друштва. Породица која ствара услове за развој здравих и зрелих чланова, у границама њихових интелектуалних и креативних потенцијала, сматра се функционалном. Један од модела праћења образаца породичног функцио- нисања је *Circumplex model* брачног и породичног функционисања. Творац овог модела је Дејвид Олсон. Према *Circumplex modelu*, значајне димензије породичног функционисања јесу породична кохезивност и породична адап- табилност, односно флексибилност. Главна хипотеза *Circumplex modela* јесте да су балансирани нивои кохезије и флексибилности (од ниског до високог нивоа) најподеснији за здраво породично функционисање, док се небалан- сирани нивои кохезије и флексибилности (врло низак или врло висок ниво) повезују са проблематичним породичним функционисањем.

Према Олсону (Olson, 2000), породична кохезивност се односи на емо- ционалну повезаност међу члановима породице. Он сматра да постоје четири степена кохезивности: однеобавезности (веома низак), преко одвојености (низак до умерен) и повезаности (умерен до висок), до умрежености (веома висок). Уравнотежени породични системи, одвојени и повезани, функцио- налнији су од осталих, сматра Олсон. Одвојени породични системи поседују одређену емотивну одвојеност, али она није тако екстремна као код необа- везних система. Њима је такође битно да више свог времена проводе одвоје- но, али постоји и време проведено заједно, када се доносе заједничке одлуке и када се решавају брачни проблеми. Активности и интересовања углавном су различита, али постоје и нека заједничка. У повезаним породичним систе-

мима постоји осећање емотивне блискости и оданости брачном другу. Време проведено заједно њима је битније од времена проведеног насамо. Нагласак је овде стављен на заједништво. Насупрот томе, сматра Олсон, неуравнотежени нивои кохезивности су на екстремима (врло ниски или врло високи). Необавезни породични системи често поседују екстремну емотивну одвојеност. Чланови ових породичних система веома мало се упуштају у односе са осталим члановима породице, па се код ових особа у великој мери подстиче одвојеност и независност, на рачун блискости и заједништва. За разлику од ових, умрежене породичне системе карактерише осећање емотивне блискости у екстремној мери, као и инсистирање на оданости. Појединци су веома зависни једни од других и у сталном су контакту. Постоји мањак личне издвојености, а приватни простор је сведен на минимум. Енергија ових појединаца је углавном фокусирана унутар породице и постоји врло мали број "спољних" пријатеља и интересовања.

На основу *Circumplex modela*, веома висок степен кохезивности (умреженост) и веома низак степен кохезивности (необавезност) могу да представљају проблем за функционисање породичног система и остваривање васпитне функције породице. Нека истраживања су показала да је степен емоционалне блискости која постоји са родитељима веома значајан за психичко здравље адолесцената. Према наводима Фалчи (Falci, 2007), адолесценти чији родитељи показују наклоност, прихватање и подршку имају мање склоности ка анксиозности и депресији. Овде свакако треба напоменути да и породични системи који превише инсистирају на блискости могу имати негативан утицај на развој аутономије адолесцената.

Следећа димензија која је врло значајна за породично функционисање јесте породична адаптабилност, односно флексибилност. Према Олсону (Olson, 2000), породична флексибилност се односи на баланс између стабилности и промене. Специфични концепти који су овде укључени су: лидерство (контрола, дисциплина), стилови преговарања, расподела улога и правила међусобног понашања. Флексибилност је у прошлости била дефинисана као количина промене у породичном вођству, у односима међу улогама и у правилима у вези са односима. Нова дефиниција породичне флексибилности је квалитет и експресија вођства и организације, односи међу улогама и преговарања (Олсон, 2011). Према Олсону, постоје четири степена адаптабилности, који се крећу од ригидности (веома низак ниво), преко структуралности (низак до умерен), флексибилности (умерен до висок), до хаотичности (веома висок). Све до научних радова савремених теоретичара, важност породичног потенцијала ка промени била је минимализована. Породичним системима потребна је и стабилност и промена, а та способност промене, када се одвија у правом тренутку, одваја функционалне породице од оних других. Породични системи које карактерише структурални однос имају тенденцију да поседују релативну демократију, у којој постоји одређени степен договарања, који укључује и децу. Улоге су стабилне, а повремено долази и до измене улога. Правила су стриктно наметнута и постоје врло мале проме-

не у њима. Породични системи које карактерише флексибилан однос имају подељено лидерство са демократским приступом у доношењу одлука. Договори су отвореног типа и активно укључују децу. Улоге су подељене и, када је то неопходно, до њихових промена долази врло лако. Правила се могу мењати и прилагодљива су различитим узрастима. Функционална флексибилност подразумева стабилност која се односи на присуство предвидивих и конзистентних правила, улога и обрасца интеракције. Функционална флексибилност подразумева постојање стабилне структуре и одређених ритуала, при чему постоји и могућност промене – адаптабилност, која подразумева прилагођавање промењеним околностима и развојним императивима у оквиру породичних животних циклуса, нарочито када су кризе у питању. Функционалан породични систем омогућава одржавање стабилности, али и отвара могућности за прилагођавање одређеним животним околностима и потребама чланова породице. Неуравнотежени породични системи нагињу ка томе да буду или ригидног или хаотичног типа. Ригидни однос је однос где је једна особа главна, где она поседује висок степен контроле, договори су лимитирани пошто је већина одлука наметнута од стране вође. Правила се стриктно дефинишу и она се никада не мењају. Хаотичан однос је однос у коме је лидерство нестално или ограничено. Одлуке се доносе импулсивно и о њима се никада довољно не размисли. Улоге су нејасне и често се преносе са једног на другог члана. Хаотичне породичне системе карактерише дезорганизација и неконзистентност, улогесунејасне и променљиве инема јасних правила. За разлику од њих, у ригидним породичним системима је присутна доминантност једног члана, при чему нема преговора, улоге нису дефинисане, а правила су ригидна.

Функционалне породичне системе на димензијама адаптабилности и кохезивности карактерише тенденција ка стабилности, одржавању равнотеже али и потреба за прилагођавањем одређеним животним околностима, као и постојање повезаности и одржавање релацијског заједништва које је негујуће и подржавајуће, али са поштовањем индивидуалних разлика, што пружа могућности за индивидуални развој и остваривање васпитне функције породице.

2. Емпиријска истраживања функционалности и структуре породичних система

С обзиром на то да је функционалност породичних система повезана са обрасцима функционисања који постоје у одређеним културама, чини нам се занимљивим представљање резултата истраживања функционалности породичних система јапанских студената. Организовано је истраживање са применом FACES III инструмента (Chieko, H. At al. 2004), а добијени резултати показују да је израженија функционалност породичних система на димензији кохезивности, док лидерство у породици нема пуно значаја за породице ја-

панских студената, да се они више базирају на кохезивности. Традиционалност јапанских породица се рефлектовала на мање флексибилности у улогама чланова породице, што указује, како интерпретирају аутори истраживања, на некакав транзициони период у односу на породично функционисање у смислу транзитирања јапанских породица између вредности Запада и Азије.

Истраживање које се бавило повезаношћу структуре породице са узнемиреносћу адолесцената (Falci. Ch. 2006), показало је да постоји повезаност између блискости и структуре породице: адолесценткиње које потичу из потпуних породица испољавају већу блискост са својим мајкама, од адолесценткиња које потичу из разведених породица. Ове разлике нису утврђене када су у питању адолесценти. Такође је утврђено да постоји разлика у степену блискости адолесцената са очевима, између потпуних и непотпуних породица. Истраживање је такође показало да адолесценти из потпуних породица имају ниже нивое психолошких поремећаја. Резултати овог истраживања наглашавају разлику у квалитету односа родитељ – адолесцент у односу на породичну структуру, као и променљивост ових релација у односу на пол адолесцената, с тим што указују да породична структура индиректно утиче на психолошки поремећај адолесцената, преко степена блискости са родитељима. Ови резултати потврђују традиционална веровања да је потпуна, целовита породица најбоља породична структура која заобилази евентуалне негативне исходе у адолесцентном добу, па би сходно томе и заједница требало да се фокусира на промовисање очувања целовитих породица.

Према наводима Чудине Обрадовић (Чудина Обрадовић, 2006), истиче се да се непотпуне породице повезују са чешћим деликвентним понашањем, злоупотребом дрога, алкохола и пушењем, ниским самопоштовањем, напуштањем школовања, раном сексуалном активношћу. Резултати истраживања које наводе Carlson и Cocoran (Carlson, Cocoran, 2001) указују да су главни чиниоци који могу довести до неповољног утицаја непотпуних породица на развој адолесцената низак економски положај породице, неадекватан социјализацијски контекст који се изражава кроз непостојање ауторитета или немогућност формирања адекватног односа према ауторитету, што за последицу може имати напуштање средње школе, односно факултета и ређе завршавање, што се рефлектује на осећај животног задовољства у одраслом добу. Такође се наводи стрес, који адолесценти доживљавају услед промене породичне структуре, који се неповољно одражава на њихов успех. Они такође наводе као значајан фактор неповољног утицаја непотпуних породица психолошку адаптацију мајки на измењене животне околности, што значајно може да наруши њене родитељске компетенције.

За наше истраживање су значајни резултати истраживања функционалности породичних система (Матејевић, 2009) студента нишког универзитета, који показују да је међу породицама студента највише полууравнотежених породичних система, 59,1%, затим функционалних породичних система 33,95% и најмање екстремних, дисфункционалних породичних система 7%. Међу полууравнотеженим породичним системима највише је било породич-

них система са хаотичним 35,7%, и умреженим 17,4% обрасцима. Добијени резултати указују да у породицама са хаотичним обрасцима постоји проблем родитељског ауторитета, чему свакако доприноси свеопшта несигурност, којом је оптерећено функционисање читавог друштва. Криза која постоји у друштву рефлектовала се на функционисање породица, у једном случају кроз хаотичне обрасце, а у другом случају кроз израженију потребу за заједништвом, кроз потенцирање заштитне функције породице, кроз инсистирање на зависности и оданости, на рачун развоја аутономије адолесцената. Ови резултати су указивали на потребу даљег проучавања овог проблема, с тим што смо сматрали значајним истраживање повезаности породичне структуре са функционалношћу породичних система.

3. Методолошки део

3.1. Проблем и циљеви истраживања

У овом истраживању пошло се од испитивања односа између структуре и функционалности породица студената Универзитета у Нишу. Циљеви истраживања били су: а) да се испитају породични односи код студената различитих факултета; б) да се испитају породични односи код студената различитог пола; в) да се испитају породични односи код студентата из потпуних, непотпуних и проширених породица; г) да се испитају породични односи и редослед рођења испитаника; д) да се испитају породични односи и бројност деце у породици.

3.2. Узорак истраживања

Испитивани узорак имао је 607 испитаника, од тога студената 312, а студенткиња 264. Просечан узраст био је 20,7 година, а стандардно одступање 1,66. У узорку је било 250 студената Филозофског факултета, 243 студента Електронског факултета, 37 студената Машинског факултета и 54 студента Природно - математичког факултета. У узорку се нашао 391 испитаник из потпуне породице, 45 из непотпуне и 121 из проширене. Према редоследу рођења, у узорку је било 339 прворођених, 233 другорођених, 17 трећерођених и 3 испитаника су припадали касније рођеним. У узорку је било 97 јединаца, 410 испитаника који имају брата или сестру, 81 испитаник који имају још двоје браће или сестара, и 13 са више од двоје браће и сестара.

3.3. Инструменти коришћени у истраживању

У овом истраживању су коришћени следећи упитници: Упитник са општим подацима о испитаницима и FACESIV Олсона и сарадника (2006).

FACESIV sadrži osam skala, šest skala iz FACESIV, *Balansirana kohezija, Balansirana fleksibilnost, Dezangažovanost, Zapletenost, Rigidnost i Haotičnost, i*

skale *Porodične komunikacije* i *Zadovoljstvaporodicom*, 42 ајтема из FACESIV, 10 о Porodičnoј комуникацији i 10 о Zadovoljstvu porodicom.

Репрезентативни ајтеми упитника су:

Балансирана кохезија

1. Утешким тренуцима чланови породице пружају подршку једни другима.

Балансирана флексибилност

1. Унашој породици родитељи су равноправни као лидери.

Дезангажованост

1. Наша породица ретко ради нешто заједно.

Заплетеност

1. Чланови породице исувише зависе једни од других.

Ригидност

1. Постоје строге консеквенце ако неко у нашој породици крши правила.

Хаотичност

1. Ми изгледа нисмо никад организовани у нашој породици.

Комуникација

1. Чланови породице могу једни с другима да мирно разговарају о проблемима.

Задовољство породицом

1. Способност ваше породице да решава конфликте.

4. Резултати

Приказ резултата почећемо од дескриптивне статистике за испитиване димензије породичних односа: балансирана кохезија, балансирана флексибилност, дезангажованост, заплетеност, ригидност, хаотичност, комуникација у породици и задовољство породицом. Подаци су дати у Табели 1.

Табела 1. Израженост димензија породичног функционисања (дескриптивна статистика)

Субскала	Мин	Макс	АС	СД	Скјунес	Куртозис
FACBalKoh	7.00	35.00	27.2560	5.08572	-1.062	1.281
FACBalFleks	7.00	35.00	24.9469	4.48416	-.607	.933
FACDezang	7.00	32.00	17.6452	4.46240	.428	.245
FACZaplet	7.00	35.00	17.7902	3.93144	.374	.889
FACRigid	7.00	35.00	19.0617	4.19134	.125	.395
FACHaotic	7.00	31.00	16.9283	4.35816	.332	.178
FACPorKom	10.00	50.00	37.8846	7.58496	-.632	.273
FACZadPor	10.00	50.00	37.4298	7.68340	-.653	.191

Вредности скјунеса указују да је расподела вредности балансиране кохезивности и флексибилности, као и комуникација и задовољство у породици померена удесно ка вишим вредностима, а вредности небалансираних скала су померене улево, ка нижим резултатима.

Вредност куртозиса показује да је високо груписање резултата око средње вредности код процене хаотичности у породици и процене задовољства породицом. На осталим димензијама породичних односа распршење резултата је веће, нарочито када је у питању балансирана кохезивност и флексибилност, као и заплетеност.

На основу наведених података јасно је да су процене породичних односа претежно високе на обележјима која иду на руку функционалним породицама.

Следећи корак у анализи резултата је приказ разлика у погледу балансиране кохезивности међу студентима различитих факултета.

Табела 2. Израженост балансиране кохезивности и разлике међу факултетима

факултет	Број испитаника	Средња вредност	Стандардно одступање	Ф тест	Значајност
Фил.фак.	249	28.1604	4.56585	3.349	.005
ПМФ	52	26.7500	4.95420		
Електрон	226	26.4108	5.53002		
Машин	36	27.7639	5.19407		

Пост хок анализа је показала да се значајно разликује породично функционисање на димензији балансирана кохезивност између студената Филозофског и Електронског факултета, у корист студената Филозофског факултета.

У следећој табели су приказане разлике међу факултетима у погледу балансиране флексибилности (Табела 3).

Табела 3. Израженост балансиране флексибилности и разлике међу факултетима

факултет	Број испитаника	Средња вредност	Стандардно одступање	Ф тест	Значајност
Фил.фак.	249	25.2825	4.09400		
ПМФ	52	24.8654	3.90087	.717	.611
Електрон	224	24.6246	5.03798		
Машин	36	25.3796	4.87586		

У погледу балансиране флексибилности нема значајних разлика међу факултетима.

Следећа анализа односила се на разлике међу факултетима у погледу дезангажованости у породичним односима (Табела 4).

Табела 4. Израженост дезангажованости и разлике међу факултетима

факултет	Број испитаника	Средња вредност	Стандардно одступање	Ф тест	Значајност
Фил.фак.	249	17.2209	4.29956		
ПМФ	52	17.1250	4.26107	2.711	.020
Електрон	224	18.3131	4.57116		
Машин	36	16.1806	4.67540		

Пост хок анализа је показала да је значајно израженија дезангажованост у породичним односима код студената Електронског факултета, у односу на студенте Филозофског и Машинског факултета. У даљој анализи посматрали смо разлике међу факултетима у погледу ригидности у породичним односима. Резултати су дати у Табели 5.

Табела 5. Израженост ригидности и разлике међу факултетима

факултет	Број испитаника	Средњавредност	Стандардно одступање	Фтест	Значајност
Фил.фак.	249	18.1135	4.03799		
ПМФ	52	19.6058	3.45403	5.038	.000
Електрон	220	19.7633	4.38443		
Машин	35	20.4714	3.97264		

Пост хок анализа је показала да је ригидност значајно мање изражена у породицама студента Филозофског факултета, у односу на остале испитанике. Интересантно је да се студенти других факултета не разликују међусобно када је у питању ригидност као димензија породичних односа. У Табели 6 приказани су резултати анализе разлика међу факултетима у погледу хаотичности.

Табела 6. Израженост хаотичности и разлике међу факултетима

факултет	Број испитаника	Средња вредност	Стандардно одступање	Ф тест	Значајност
Фил.фак.	249	16.2142	4.07071		
ПМФ	52	17.2981	3.80879	4.149	.001
Електрон	223	17.7821	4.70725		
Машин	36	16.4120	3.98539		

Процена хаотичности у породичним односима значајно је више изражена код студената Електронике у односу на студенте Филозофског факултета, према резултатима Пост хок анализе. Следећа анализа разлика међу факултетима, односи се на задовољство комуникацијом у породици.

Табела 7. Израженост задовољства комуникацијом и разлике међу факултетима

факултет	Број испитаника	Средња вредност	Стандардно одступање	Ф тест	Значајност
Фил.фак.	249	39.2988	7.32770		
ПМФ	52	38.9017	6.66938	4.316	.001
Електрон	204	36.1302	7.71082		
Машин	34	38.6176	8.38113		

Пост хок анализа је показала да су студенти Филозофског факултета и Природно-математичког значајно задовољнији комуникацијом у породици у односу на студенте Електронског факултета.

Последњи важан аспект породичног живота односи се на задовољство породицом и разлике у тој процени између студената различитих факултета у Нишу.

Табела 8.Израженост задовољства породицом и разлике међу факултетима

факултет	Број испитаника	Средња вредност	Стандардно одступање	Ф тест	Значајност
Фил.фак.	244	37.6662	7.60838		
ПМФ	50	37.7028	7.14708	.426	.831
Електрон	202	37.1507	7.81350		
Машин	34	37.8529	7.75040		

Међу студентима различитих факултета нема разлике у погледу задовољства породицом.

Следећа анализа података односила се на полне разлике у процени димензија породичног живота. Резултати су дати у Табели 9.

Табела 9. Полне разлике у погледу процене породичних односа међу студентима нишког Универзитета

Назив субскеале	Средња вредност	Стандардно одступање	Ф тест	Значајност
Балансирана кохезивност Ж 264	28.4164	4.68136		
М 296	26.4509	5.14856	4.519	.034
Балансирана флексибилност Ж 264	25.5548	4.13120		
М 294	24.4799	4.70230	4.696	.031
Дезангажованост Ж 264	17.1986	4.14329		
М 294	17.9608	4.68315	4.360	.037
Заплетеност Ж 264	17.2468	3.94820		
М 293	18.2771	3.90170	.011	.915
Ригидност Ж 263	18.4016	4.21354		
М 290	19.6573	4.11970	.629	.428
Хаотичност Ж 264	16.4999	4.03128		
М 293	17.2724	4.62393	6.790	.009
Породична комуникација Ж 261	39.8602	7.11360		
М 276	36.0121	7.59880	2.311	.129
Задовољство породицом Ж 257	38.3222	7.41009		
М 270	36.7737	7.74193	2.317	.129

Постоје значајне разлике међу половима у процени димензија породичног функционисања. Девојке повољније процењују породичну кохезију и флексибилност, док младићи значајно вишом процењују дезангажованост и хаотичност у породици.

У следећој табели приказани су подаци како је структура породице повезана са аспектима породичног функционисања (Табела 10).

Табела 10. Структура породице (потпуна, непотпуна, проширена) и односи у њој

Назив субскеале	Ф тест	Значајност
FACBalKoh	3.924	.009
FACBalFleks	3.188	.023
FACDezang	1.331	.263
FACZaplet	1.322	.266
FACRigid	.908	.437
FACHaotic	.662	.576
FACZadPor	.662	.576
FACPorKom	3.644	.013

Пост хок анализа је показала следеће:

а) балансирана кохезија је значајно више изражена у потпуним него у непотпуним и проширеним породицама,

б) флексибилност је израженија у потпуним него у непотпуним и проширеним породицама,

в) комуникацијом су задовољнији у потпуним породицама него у проширеним.

Наредни корак у анализи односио се на повезаност редоследа рођења и породичних односа. Резултати су дати у Табели 11. Мада је добијен значајан Ф однос Пост хок анализа је показала да се значајно разликују само деца четврта по рођењу од свих осталих група испитаника. Истини за вољу, таквих је у узорку било само троје, па смо сматрали да ови подаци не могу бити репрезентативни, односно да се породице са прворођеном, другорођеном и трећорођеном децом не разликују значајно у погледу димензија породичног функционисања, тј., редослед рођења не доприноси разликама у процени димензија породичног функционисања.

Табела 11. Редослед рођења (прворођени, другорођени, трећорођени и даље) и породични односи

Назив субскеале	Ф тест	Значајност
FACDezang	2.794	.040
FACZaplet	3.022	.029
FACRigid	2.878	.036
FACHaotic	2.429	.064

Када се у разматрање узме број деце и функционалност породичних односа Ф тест (анализа варијансе) није значајан, што значи да бројност деце не корелира ни са балансираним нити небалансираним скалама Circumplex modela модела породичних односа, нити са задовољством комуникацијом и породицом у целини.

Следећи корак односио се на анализу односа између балансираних и небалансираних скала у упитнику. Балансиране скале су балансирана кохезивност насупрот дезангажованости и заплетоности, и балансирана флексибилност насупрот ригидности и хаотичности. Однос вредности балансираних и небалансираних скала на испитиваном узорку за све факултете је изнад један, што говори о томе да су породице на нашем испитиваном узорку претежно функционалне и балансиране.

Za sve fakultete

Racio kohezije: 1,5

Racio fleksibilnosti: 1,4

Totalni Circuplex Racio: 1,4

Za Filozofski fakultet

Racio kohezije: 1,6

Racio fleksibilnosti: 1,4

Totalni Circuplex Racio: 1,5

Za PMF

Racio kohezije: 1,5

Racio fleksibilnosti: 1,3

Totalni Circuplex Racio: 1,4

Za Elektronski fakultet

Racio kohezije: 1,4

Racio fleksibilnosti: 1,3

Totalni Circuplex Racio: 1,3

Za Mašinski fakultet

Racio kohezije: 1,5

Racio fleksibilnosti: 1,3

Totalni Circuplex Racio: 1,4

Норме за рацио скорове

	Racio kohezije	Racio fleksibilnosti	TOTAL RACIO
Srednjavrednost	2.4	1.6	2.0
SD	.92	.67	.70
Minimum	.65	.55	.70
Maximum	4.4	4.0	4.13

Поређење добијених резултата и норми за рацио скорове показује да су они нижи за све подузорке, нарочито када је у питању рацио кохезије, док рацио флексибилности јесте нижи, али не тако упадљиво. Намеће се закључак да мада су породице у испитиваном узорку претежно кохезивне, ипак та снага кохезије није тако изразита, као норме балансиране и функционале породице.

5. Најзначајнији налази

Генерално посматрано, важне карактеристике функционалних породичних односа на испитиваном узорку јесу заступљене у већој мери него карактеристике нефункционалних породичних односа. Значајно је израженија процена кохезивности у породичним односима код студената Филозофског факултета у односу на студенте Електронског факултета, док је дезангажованост у породичним односима изразитија код студената Електронског факултета у односу на студенте Филозофског и Машинског факултета. Заплетеност у породичним односима је значајно израженија код студената Електронике и Машинства у односу на студенте Филозофског факултета, али између студената Електронике и Машинства у погледу заплетености нема значајних разлика. Ригидност је значајно мање изражена у породицама студента Филозофског факултета у односу на остале испитанике. Интересантно је да се студенти других факултета не разликују међусобно када је у питању ригидност, као димензија породичних односа. Процена породичних односа, када је у питању хаотичност, значајно је више изражена код студената Електронике у односу на студенте Филозофског факултета. Студенти Филозофског факултета и Природно-математичког значајно су задовољнији комуникацијом у породици у односу на студенте Електронског факултета. Према резултатима поређења различитих факултета, процена породичних односа студента Филозофског факултета је значајно позитивнија од процене породичних односа студената Електронског факултета. Процењени породични односи студената ова два факултета се највише разликују. Када се посматрају студенти Машинског факултета они у погледу процене заплетености породичних односа више личе на студенте Електронског факултета него на остале испитиване групе студената. Студенти ПМФ-а се не разликују упадљиво ни од једне групе студената са којом су поређени, осим што су задовољнији комуникацијом у породици у односу на студенте Електронског факултета.

Постоје значајне и бројне разлике у испитиваним параметрима између процене породичних односа студената Филозофског и Електронског факултета, што може указивати на то да избор факултета корелира са породичним односима, у смислу да је балансирана кохезивност нижа, а хаотичност и дезангажованост виша код студената Електронике. Зашто је то тако? За студенте Машинског факултета и ПМФ-а нису нађене ове разлике у односу на студенте Филозофског и Електронског факултета. Као да се поларизују карактеристике процењених породичних односа претежно код ове две групе студената. Оне се према испитиваним факторима највише разликују.

У потпуним породицама боље је процењена балансирана кохезивност и флексибилност као и комуникације, што донекле говори о томе да су вероватно ове димензије и допринеле да породица буде комплетна. Проширена породица која је у погледу балансиране кохезивности, флексибилности, као и процењеног квалитета комуникације значајно нижих вредности умањује позитивне аспекте

породичног функционисања, али нема значајног повећања вредности на небалансираним, дисфункционлним аспектима породичног функционисања.

Студенткиње позитивније процењују кохезивност и флексибилност у својим породицама и те балансиране скале су виших вредности у подзорку девојака. Младићи процењују дезангажованост и хаотичност у својим породицама значајно више него девојке. Ипак, ако погледамо комуникацију у породици и задовољство породицом међу половиима нема значајних разлика. Вероватно постоје полне разлике у комуникацији са члановима породице, па се узајамне разлике одражавају и на интеракције са члановима породице. Наиме, девојке су послушније, сарадљивије, већи значај придају емоционалној размени и, наравно, настоје да уважавају потребе осталих чланова породице, па је и њихов доживљај породичне кохезије и флексибилности већи. Младићи слабијом процењују породичну кохезију и флексибилност, али генерално нису мање задовољни својом породицом.

Бројност деце у породици не нарушава породичне односе, али је могуће да позиција детета, нарочито оних који су четврти по рођењу, или су касније рођени, јесте повезана са неповољнијим проценама породичних односа. Пошто је број таквих испитаника заиста мали овај налаз је потребно проверити у новим истраживањима.

На крају, разлике међу студентима Филозофског факултета и Електронског факултета делом можемо приписати и различитој полној структури узорка. На Филозофском факултетусу углавном студенткиње, а на Електронском факултету су студенти.

Ако се посматрају просечне вредности димензија породичног функционисања, оне су углавном у границама просека за балансиране скале и испод просека за небалансиране. Рацио скор указује на ниже вредности кохезије и флексибилности, како за узорак у целини тако и ако се посматрају појединачно факултети. То можемо приписати животном циклусу породице. Студенти су више окренути својим интересовањима и друштву и мање су упућени на контакте са члановима породице, па је и оцена кохезивности и флексибилности нижа. У потпуним породицама кохезија и флексибилност су боље избалансирани и квалитет комуникације је повољније процењен.

Literatura

- Carlson, M., Corcoran, M. 2001. Family Structure and Children's Behavioral and Cognitive Outcomes, *Journal of Marriage and Family*, vol. 63, 779–792.
- Chieko, H., Yasuko, K. Toshinori, K. 2004. Factor Structure of the FACES III in Japanese University Students, *Family Process*, Vol. 43. No 1, 133–140.
- Falci, Ch. 2006. Family structure, closeness to residential and nonresidential parents, and psychological distress in early and middle adolescence, *The Sociological Quarterly*, 47, 123–146.

- Матејевић, М. 2009. Функционалност породица студената и склоност ка алкохолизму и наркоманији, *Студенти, секс и дрога*, Зборник радова, Центар за научна истраживања САНУ, Ниш, 149–161.
- Olson, D. H. 1996. Clinical Assessment and Treatment Interventions Using the Family Circumplex Model, U :Florence W. Kaslow, *Handbook of relational diagnosis and dysfunctional family patterns*, John Wiley & Sons, Inc. New York.
- Olson, D. H. 2000. Circumplex Model of Marital and Family Systems, *Journal of Family Therapy*, 22: 144 –167, Published by Blackwell Publisher, Oxford.
- Olson, D.H. Gorrall D.M. Tiesel, J.W. 2006. FACES IV paket, priručnik za primenu, prevod preuzet od asocijacije porodičnih psihoterapeuta Srbije.
- Olson, D.H. 2011. FACES IV and Circumplex Model: Validation study, *Journal of Marital & Family Therapy*, vol. 3, 64–80.
- Чудина Обрадовић, М., и Ј. Обрадовић. 2006. *Психологија брака и обитељи*. Загреб: Голден маркетинг-Техничка књига.

Jelisaveta Todorović, Marina Matejević

STRUCTURE AND FUNCTIONALITY OF THE STUDENT'S FAMILIES AT THE UNIVERSITY OF NIS

Abstract: in this research on the sample of 607 students from the university in Nis we examined the structure of family, the quality of family relations (family cohesion and flexibility, whereby the satisfying communication is a reflection of functional family relations. Majority of questioned students were from the complete families (64,4%) then from the expanded families (19,9%) and 7,4% students were from the incomplete families. Those were families with commonly one or two children. The questioned students were in majority firstborns (55,8%) the amount of students that were born second was (38,4%). Family's flexibility is significantly connected with the family's cohesion, (...) satisfaction with family communication in family, the gender of the questioned student and completeness of the family. When it comes to cohesion as a dimension of the emotional connection between the family members it significantly correlates with flexibility, satisfaction within the family and communication. Results reveal that an emotional climate contributes the mutual trust and satisfaction with family and successful connection the flexible distribution of the roles and tasks within the family as well as that the structure of family is in low but in a significant correlation with an experience of family cohesion and flexibility.

Key words: Family relations, cohesion, flexibility, structure of family, students.